

час фази бутонізації, цвітіння, плодоутворення, триває 70-76 днів.

Після плодоносіння рослини переходять до сенильного (постгенеративного) вікового періоду, для якого характерне поступове відмирання рослинного організму: повне припинення цвітіння (навіть зонтиків нижнього ярусу), засихання центрального стебла та бічних пагонів у напрямку від верхівки до основи, пожовтіння та засихання листя, масове осипання насіння.

Висновки та пропозиції. Фенхель звичайний при вирощуванні в посушливих умовах південного Степу України розвивається як однорічна рослина, тривалість вегетаційного періоду якої становить 130-135 днів. Особливостями онтогенезу фенхелю звичайного є тривале проростання, повільне формування ювенильних особин, розтягнутість генеративного розвитку в межах однієї рослини. При вирощуванні фенхелю сільгосптоваровиробникам необхідно забезпечити розміщення культури на чистих від бур'янів, ретельно оброблених та вирівняних ділянках, а також передбачити комплекс заходів боротьби з бур'янами у перші два місяці після сівби. Крім того, слід звернути особливу увагу на своєчасне збирання плодів фенхелю.

Перспективи подальших досліджень. Проведена робота свідчить про необхідність подальших досліджень з метою поглиблення одержаних даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Жарінов В.І., Остапенко А.І. Вирощування лікарських, ефіроолійних, пряно-макових рослин. – К.: Вища школа, 1994. – С. 126-128.
2. Куперман Ф.М. Морфофизиология растений. Морфофизиоло-гический анализ этапов органогенеза различных жизненных форм покрытосеменных растений. – М.: Высшая школа, 1973. – 256 с.
3. Мойсейченко В.Ф., Єщенко В.О. Основи наукових досліджень в агрономії: Підручник. – К.: Вища школа, 1994. – С. 166.
4. Серебряков И.Г. Морфология вегетативных органов высших растений. – М.: Советская наука, 1952. – 391 с.
5. Эфиромасличные культуры / Под ред. Смолянова А.М., Ксендза А.Т. – М.: Колос, 1976. – С. 89-101.

УДК.354. 631.1

ВПЛИВ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ РІЗНОМАНІТНОСТІ В УМОВАХ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

МАРТИНЕНКО В.Ф. – д.н. з державного управління, професор, Національна академія державного управління при Президентіві України.

ГОНЧАРСЬКИЙ І.Л. – аспірант, Херсонський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Збереження біологічної різноманітності природи є однією з основних ланок, яка забезпечує біологічні умови життя людини. Виробнича діяльність людини, особливо в умовах ринкової економіки, у XX і XXI сто-

літтях уже призвела нашу планету до межі, за якою буде здійснюватися зворотній відлік часу життя людини на землі. Глобальне потепління, забруднення навколишнього середовища, нестача чистої сільськогосподарської продукції та чистої питної води та ін. планетарні проблеми свідчать про те, що виробнича діяльність людини уже не розширює, а скорочує придатний для проживання людини життєвий простір. У цьому контексті дослідження умов, які забезпечують збереження біологічної різноманітності природи, є надзвичайно актуальним.

Слід зазначити проблеми, які потужно негативно впливають на стан біологічного різноманіття і які неможливо промовчати, обійти, усунути у процесі формування умов саморозвитку природи. Йдеться про процеси, які ще у ХХ столітті докорінно змінили стан справ у сільському господарстві, а саме про систему державного управління агропромисловим комплексом та кардинальну трансформацію відносин власності на землю сільськогосподарського призначення. Стихійно утворилася проблема цілеспрямованого, продуктивного організованого впливу держави, в умовах приватної власності на землю сільськогосподарського призначення, яка негативно впливає на біологічне різноманіття.

Стан вивчення проблеми. Стан дослідження негативного впливу, відносин власності на землю сільськогосподарського призначення сьогодні є незадовільним. Такий висновок зумовлено тим, що на макроекономічному рівні єдиним засобом, на який покладається відповідальність за ефективність функціонування агропромислового комплексу, має стати введення земель сільськогосподарського призначення у товарний обіг. Земля має стати товаром, а це, за задумом політиків, має забезпечити достатні інвестиції у сільське господарство.

Завдання та методика досліджень. Метою даної статті є окреслення проблем, пов'язаних із негативним впливом нових відносин власності на землю у сільськогосподарському виробництві та пошук шляхів їх розв'язання. Для реалізації цієї мети слід виконати такі завдання:

- зробити термінологічний аналіз даної теми;
- обґрунтувати зміст і характер проблем, пов'язаних із негативним впливом відносин приватної власності на землю на стан онтогенезу;
- розробити рекомендації для органів державного управління з удосконалення шляхів і механізмів забезпечення біологічного різноманіття.

Результати досліджень. Сучасна методика досліджень проблем агропромислового комплексу, пов'язаних зі зміною відносин власності на землю та трансформацією системи державного управління агропромисловим комплексом, має переважно лінійний характер: дослідження спрямовані на виявлення проблем та розробкою механізмів їх усунення. Дана методика дослідження призводить до упущення ключових процесів впливу на стан функціонування агропромислового комплексу у цілому та зміни біологічного різноманіття, зокрема. Сьогодні слід використовувати універсальну методику досліджень [1], що враховує усі процеси, які здійснюються у глобалізованому світі. Універсальна методика має такий алгоритм: методологічний етап; аналітичний етап; етап формування мети; прогнозування бажаних та можливих результатів; інвентаризація ресурсів, які є, та виявлення ресурсів, які потрібні; встановлення повноважень та відповідальності суб'єктів, які беруть участь у даному процесі; характеристика рушійних сил; розробка стратегії й тактики досягнення бажаних результатів; форму-

вання механізму гарантій досягнення запланованих цілей; розробка методики оцінки ефективності отримання запланованих результатів.

На методологічному етапі дається характеристика термінів, визначень, категорій, методів, які будуть застосовуватися у даному алгоритмі. У нашій статті потрібно дати визначення термінів «онтогенез», «життєвий цикл» та ін.

Онтогенез (від грец. *οντογένεση*: *ον* — буття й *γένεση* — походження, народження) — індивідуальний розвиток організму з моменту зародження до природної смерті [2]. У Великій Радянській Енциклопедії підкреслюється, що це індивідуальний розвиток організму, сукупність послідовних морфологічних, фізіологічних і біохімічних перетворень, що зазнає організм від моменту його зародження до кінця життя. Онтогенез включає зростання, тобто збільшення маси тіла, його розмірів, диференціювання. Термін «Онтогенез» введений Е. Геккелем (1866) при формулюванні ним біогенетичного закону. У тварин і рослин, що розмножуються статевим шляхом, зародження нового організму здійснюється в процесі запліднення. У ході онтогенезу кожен організм закономірно проходить послідовні фази, стадії або періоди розвитку, з яких основними в організмі, що розмножується статевим шляхом, являються: зародковий (ембріональний або пренатальний), післязародковий (постембріональний або постнатальний) і період розвитку дорослого організму. В основі онтогенезу лежить складний процес реалізації на різних стадіях розвитку організму спадкової інформації, закладеної в кожній з його клітин [3].

Онтогенез здійснюється через життєвий цикл. Життєвий цикл — у біології послідовність стадій розвитку, через які проходить більшість видів у процесі онтогенезу. Більшість хребетних мають простий життєвий цикл, що складається із запліднення статевими клітинами (гаметами) під час статевого процесу, періоду розвитку ембріона, періоду юнацького росту після народження, зрілості, у тому числі статевого розмноження, та завершується смертю. Життєвий цикл безхребетних у цілому складніший і може включати реконструкцію зовнішнього вигляду (метаморфоз) і цілковиту зміну способу життя. Рослини характеризуються власним життєвим циклом із двох різних фаз, відомих під назвою зміни поколінь (статевого — гаметофіта та нестатевого — спорофіта). Багато комах типу цикад, бабок і хрущів мають тривалу фазу личинок або лялечок і коротку фазу життя в дорослому стані. Бабки у фазі личинок мешкають у воді, а в дорослому стані — у повітрі.

Життєвий цикл — це період між однаковими фазами розвитку двох або більшої кількості послідовних поколінь, що характерні для певного виду. Безперервність життєвого циклу організмів забезпечують статеві клітини, які передають спадкову інформацію організмам дочірнього покоління. За простого життєвого циклу всі покоління не відрізняються одне від одного (гідра, дощовий черв'як, плазуни, птахи). Складні життєві цикли супроводжуються закономірним чергуванням різних поколінь або складними перетвореннями організму під час розвитку. Так, у деяких водоростей чергується статеве покоління (переважно гаплоїдне), з нестатевим (переважно диплоїдним). Чергування поколінь, які розмножуються статевим способом і партеногенетично, має важливе біологічне значення для тих організмів, які мешкають у мінливих умовах довкілля і не можуть пережити несприятливі періоди в активному стані. Статеве розмноження забезпечує безперервність існування виду, а партеногенез дає змогу повною

мірою використати сприятливі періоди для швидкого зростання чисельності виду. Чергування поколінь, які розмножуються різними способами, підсилює мінливість, яка забезпечує здатність виду мешкати в різних умовах довкілля і швидко реагувати на їхні зміни [4].

Як засвідчує характеристика термінів «онтогенез» та «життєвий цикл», вони характеризуються цілісністю, безперервністю, взаємозумовленістю, взаємозалежністю, які здійснюються в однозначних стабільних параметрах функціонування природи. У цьому контексті процес вивчення особливостей їх функціонування має здійснюватися такими методами, які покликані забезпечити формування відповідних інструментів, які мають забезпечити врахування особливостей онтогенезу в механізмах управління агропромисловим комплексом. У даній статті для реалізації її мети використовується універсальний метод, алгоритм якого наведено вище.

Аналітичний етап покликаний забезпечити об'єктивний аналіз стану предмету дослідження. У нашому контексті потрібно зробити аналіз стану онтогенезу в умовах приватної власності на землю та в умовах технологічного навантаження на природне середовище.

Технологічне навантаження на природне середовище та на біологічне різноманіття на сучасному етапі сягає критичних параметрів. Стан довкілля постійно погіршується, збільшуються розміри еродованих земель, в Україні не залишилося ні однієї чистої річки. Чиста територія України постійно зменшується через збільшення відходів промислової та побутової діяльності людини. Ця територія сьогодні дорівнює території Кіровоградської області. На Україні накопичилося більше 30 млрд. т. відходів, які продовжують невпинно зростати, забруднюють надземний та підземний простори.

Окремо потрібно дати характеристику глобальної Чорнобильської катастрофи, яка охоплює 7% території України. У цих умовах біологічне різноманіття стрімко зменшується та трансформується. Так, наприклад, поява на території України невідомих раніше тварин (чупакабр), безсумнівно, пов'язане з мутацією, ознак якої до Чорнобильської катастрофи не було.

Новим чинником, який сьогодні негативно впливає на біологічне різноманіття, є докорінна зміна відносин власності на землю сільськогосподарського призначення, тому введення нових форм власності і господарювання має супроводжуватися відповідними механізмами, які покликані враховувати особливості онтогенезу та життєвих циклів біологічного різноманіття в Україні.

Формування мети. Трансформація відносин власності на землю має мати чітко вивірену та розраховану мету, яка повинна враховувати особливості онтогенезу та забезпечення біологічного різноманіття. Однак на макроекономічному рівні поки що артикульована економічна мета трансформації відносин власності – залучення достатніх обсягів інвестицій для відродження сільського господарства. Про забезпечення біологічного різноманіття, яке може бути порушене і вже порушується, у документах не йдеться. У них відсутні будь-які коментарі з цього приводу. Є один пріоритет – інвестиції. Однак, чи будуть вони залучені в умовах постійного порушення законів людських та природніх, питання риторичне.

Прогнозування майбутніх бажаних та можливих результатів. За встановленою метою мають бути встановлені бажані та можливі результати. Мета від ре-

зультатів відрізняється тим, що мета є тільки позитивною, а результати можуть бути позитивними та негативними. На етапі прогнозування мають бути прогнозовані позитивні та негативні результати. Це потрібно для того, щоб попередити можливість отримання негативних результатів. У нашому контексті слід прогнозувати можливість отримання негативних результатів у процесі перетворення землі на товар, якими можуть бути: негативний тиск на біологічне різноманіття, виснаження та деградація земель, які знаходяться у приватній власності, скупівля земель іноземцями та ін. Висока вірогідність отримання негативних результатів зумовлена тим, що на даному етапі відсутні механізми, які мають нейтралізувати негативні впливи приватної власності на землю, на біологічне різноманіття.

Інвентаризація ресурсів. На цьому етапі необхідно здійснити інвентаризацію ресурсів, які є, та встановити, які потрібні для досягнення поставленої мети. На даному етапі розробка та реалізація програм різного рівня здійснюється тільки у контексті забезпечення фінансовими ресурсами, але, крім фінансових, потрібні інші ресурси: соціальні, техніко-технологічні, інформаційні, культурні, економічні, екологічні та ін. Процес перетворення землі на товар потребує, у першу чергу, наукових (інтелектуальних), соціальних ресурсів. Наукові ресурси мають бути для того, що здійснити прогнозування позитивних та негативних наслідків для біологічного різноманіття та негативних соціальних результатів для села.

Встановлення повноважень та відповідальності суб'єктів. На цьому етапі здійснюється визначення суб'єктів, які мають брати участь у даному процесі, встановити їх повноваження та відповідальність. У програмах різного рівня до цього питання підходять формально. Наприклад, основним суб'єктом у процесі перетворення землі сільськогосподарського призначення на товар є народ України. Потрібно врахувати цей факт і встановити його повноваження та відповідальність. Для цього потрібно зробити мінімум: провести референдум про докорінну зміну відносин власності на землю в Україні. Без легітимізації процесу перетворення землі на товар Україну чекають непередбачені конфлікти, які принесуть значно більше шкоди, ніж буде користі від отриманих за продаж землі капіталів. Негативні наслідки ігнорування головного суб'єкта України - народу мають бути передбачені та розроблені механізми, які будуть гарантувати уникнення подальших антагонізмів.

Характеристика рушійних сил. Для перетворення поставлених цілей у бажаний результат потрібно здійснити характеристику механізмів, які будуть забезпечувати рух від поставлених результатів до бажаних цілей. Рушійними силами, як відомо, є суперечності, які присутні у будь-якому процесі. Суперечності зумовлюють систему ризиків. Однак, самі собою суперечності не можуть бути продуктивними. Суперечності тоді стають рушійними силами, якщо мають продуктивний характер (забезпечують досягнення поставлених цілей без соціальних, екологічних та інших конфліктів та антагонізмів), коли вони свідомо ідентифікуються людьми, встановлюються ризики, розробляються механізми управління ризиками. В іншому варіанті рушійні сили мають стихійний, руйнуючий вплив на процес досягнення поставленої мети. Так, наприклад, існують об'єктивні суперечності між фрагментарністю, обмеженістю приватної власності на землю, як основи її існування та цілісністю онтогенезу. Ця об'єктивна суперечність зумовлює ризик забезпечення економічної ефективності приватного сільськогосподарського підприємства за рахунок знищення процесу онтогенезу,

зупинення життєвого циклу біологічного різноманіття.

Програми, які приймаються на макроекономічному рівні, не розробляють даного розділу. На етапі формування програм суперечності не виявляються, ризики не конкретизуються, механізми управління ризиками не формуються. У результаті, суперечності стихійно руйнують процес досягнення поставленої мети. Так, наприклад, в Україні держава мала б мати діючі органи контролю за процесом використання земель сільськогосподарського призначення, але в умовах низького рівня розвитку громадянського суспільства, відсутності дієвих інструментів впливу на органи державної влади, поширення корупції в органах державної влади стан ґрунту в окремих місцях став непридатним для ведення сільського господарства. У багатьох місцях «підприємці» зняли родючий шар ґрунту й продали, залишивши зруйновану родючість, на природне відновлення якої потрібно тисячі років. У цих місцях онтогенез зупинився.

Відсутність дієвих механізмів контролю за станом сільськогосподарських земель призводить до їх використання з іншими цілями. Для цього здійснюється паперове (так зване «законне») переведення цих земель в інший статус, який дозволяє використовувати їх в інших цілях. Діючі закони (свідомо чи несвідомо) дозволяють це робити. Отже, на цих землях онтогенез призупинився зовсім, про біологічне різноманіття говорити вже не доводиться.

Розробка стратегії й тактики досягнення поставлених результатів. Даний етап розробляється після детальної підготовки усіх попередніх етапів. На цьому етапі розрізнені у різних розділах кількісно-якісні характеристики набувають цілісних, взаємозв'язаних форм. В існуючих методиках формування програм етап стратегії розробляється безпосередньо, без «витрат часу» на підготовку попередніх етапів. Однак, при спробі реалізувати намічені стратегічні плани зустрічаються багато проблем, розв'язувати які необхідно уже у процесі функціонування програми.

Який процес може бути стратегією трансформації земельних відносин на ХХІ столітті? Відповідь на це запитання є уже сьогодні. У ХХІ столітті буде дефіцит чистої води та екологічно чистих продуктів харчування, за які будуть точитися збройні конфлікти. Звідси постає питання: що може бути гарантією територіальної цілісності аграрної держави, яка має 30% світових запасів чорноземів при питомій вазі території України у світовому вимірі 0,5%? Чи може бути такою гарантією перетворення землі на товар? Як гарантувати у цьому випадку ризик купівлі земель іноземцями? Уже сьогодні, через підставних осіб іноземці скуповують землі в Україні. А рівень корупції (152 місце у світі зі 183 країн) в органах державної влади зводить питання купівлі земель іноземцями до технічного.

Стратегією на ХХІ століття в Україні може бути тільки повернення земель сільськогосподарського призначення до державної власності. Це означає, що в умовах приватної власності на землю ринок земель має бути, але основним суб'єктом, який має право купувати землю, має бути держава із гарантованими механізмами контролю інститутів громадянського суспільства за станом цього процесу.

Сьогодні питання стоїть так: вільний продаж земель сільськогосподарського призначення призведе у ХХІ столітті до втрати території держави. Україна як незалежна держава зникне з політичної карти планети, тому, що ніяких заборон найжорсткішими законами не можна уникнути ризику купівлі земель іноземця-

ми. Землею взагалі не можна торгувати тому що це не продукт праці, який призначений для обміну. Вартість землі – це ірраціональна вартість. Без неї неможливо здійснювати інвестиції у сільське господарство, але вона сама вартості не має. Вартість землі сільськогосподарського призначення можна порохувати у пустелі, коли певний шматок пустелі перетворюється на родючу територію, тоді земля буде мати реальну вартість. Але чому мільйони гектарів пустель до цих пір не перетворено на родючі землі? Запитання риторичне.

Однак помилкове введення приватної власності на землю у 1992 році в Україні вимагає поступового виходу із ситуації глухого кута, який неможливо розв'язати у принципі шляхом вільного продажу землі. Ринок земель потрібно вводити як стратегічний варіант зворотного перетворення приватної власності на землю у державну власність.

Формування механізму гарантій досягнення поставлених цілей. Після розробки стратегії й тактики розробляється механізм гарантій досягнення поставленої мети. Цей етап також в існуючих методиках не розробляється. На цьому етапі йдеться про те, що потрібно розробляти механізми соціальних, правових, фінансових, організаційних, екологічних тощо гарантій досягнення поставлених цілей.

На цьому етапі усі попередні якісно-кількісні параметри досягнення поставленої мети набувають форм практичної реалізації з урахуванням позитивних і негативних тенденцій глобальних та внутрішніх процесів.

Соціальні гарантії будуються на конкретизації *соціальних суперечностей, ризиків та механізмів управління ними*. Соціальні гарантії - це вектор руху всіх гарантій. Соціальні гарантії у системі гарантій мають відігравати роль провідної ланки, особливо в перехідному періоді. Вони мають забезпечити стабільність економічного розвитку, який можливий тільки в умовах соціального миру. У нашому контексті перетворення землі на товар соціальними гарантіями є соціальна легітимізація ринку землі. Ігнорування соціального чинника зумовлює постійні політичні конфлікти.

Правові гарантії – це обов'язкове забезпечення захисту прав громадян України, стабільність та прозорість меж, повноважень, відповідальності господарських суб'єктів; зміни, майбутній стан, поведінка яких – передбачувані, а правові суперечності ідентифіковані, ризики конкретизовані та зафіксовані у нормативно-правових документах, розроблені механізми управління ними.

Організаційні гарантії - це макроекономічне забезпечення організаційними формами процесу легітимізації ринку землі, структуризації ресурсів у забезпеченні умов біологічного різноманіття (організація контролю за діяльністю підприємств).

Фінансові гарантії – це обов'язкове забезпечення доступу підприємств, організацій до джерел фінансових ресурсів, фінансових умов виробництва знов створеної (доданої) вартості підприємств, різних форм власності, конкретизації фінансових ризиків та розробки механізмів їх усунення, попередження та ліквідації. Йдеться про формування відповідної податкової системи, яка має забезпечувати фінансовими ресурсами процеси відтворення навколишнього середовища.

Інформаційні гарантії - це система організації інформаційного забезпечення суб'єктів інвестування об'єктивною повною, випереджальною, поточною, своєчасною інформацією про стан природного середовища, характеристикою інфор-

маційних ризиків та конкретизації механізмів захисту інформаційних потоків від деструктивних інформаційних процесів. У механізмі державного управління інформація виконує функцію кількісно-якісного визначення поведінки господарських суб'єктів. В умовах ринкової системи господарювання однією із вад держави вчені називають відсутність своєчасної достовірної інформації, тому держава не може своєчасно приймати ефективні управлінські рішення.

Екологічні гарантії – це система захисту навколишнього середовища від негативного впливу виробничої діяльності людини, виявлення екологічних суперечностей, конкретизації ризиків та формування механізмів їх попередження. Всі суб'єкти господарювання мають обов'язково виконувати свої зобов'язання щодо дотримання норм впливу на навколишнє середовище, забезпечити захист навколишнього середовища від негативного впливу науково-технічного прогресу. Це стосується не тільки забруднення повітря, води, знищення лісів, але й вирощування генетично модифікованих сільськогосподарських продуктів, споживання яких пов'язане з ризиком для здоров'я людини.

На теоретичному рівні *система захисту навколишнього середовища* – це обґрунтування необхідності поряд із двома підрозділами суспільного відтворення утворення третього підрозділу – відтворення навколишнього середовища, яке має приносити суб'єктами екологічного виробництва середній прибуток на вкладений капітал, тобто захист навколишнього середовища має бути економічно вигідним для господарських суб'єктів. Необхідність утворення третього підрозділу суспільного відтворення зумовлюється тим, що подальша виробнича діяльність людини скорочує життєвий простір, який придатний для біологічного виживання людини та людства, збільшуючи при цьому нераціональні витрати та зменшуючи фінансовий прибуток.

Розробка методики оцінки ефективності отримання запланованих результатів. Механізм оцінки ефективності передбачає розробку критеріїв оцінки, показників оцінки, міри оцінки. Кожен процес має оцінюватися системою критеріїв. Фінансово-економічні, правові, техніко-технологічні, інтелектуально-інформаційні, екологічні, політичні, духовно-моральні критерії оцінки мають свої показники оцінки. Кожен показник має свою міру оцінки: *максимум; стандарт або норма у розвинутих країнах; мінімум та фактичний стан*. Традиційна міра оцінки ефективності, яка застосовується сьогодні на практиці, відображає тільки фактичні дані, але відсутня оцінка, яка характеризує сучасні потреби відповідно до стандартів високорозвинутих країн. Міра оцінки є абсолютною та відносною. Абсолютна міра характеризує той чи інший показник у конкретних кількісних вимірах: рівнем зарплати (мінімальної, максимальної) ті ін. Відносна (рейтингова) оцінка здійснюється за багатьма показниками і характеризує ту чи іншу державу серед інших держав, які входять у число досліджуваних за даним рейтингом.

Основним критерієм оцінки ефективності отримання запланованих результатів має бути екологічний рівень забезпечення онтогенезу та біологічного різноманіття. У сучасних програмах відсутній розділ, у якому системно розглядаються питання оцінки ефективності проведених організаційних, екологічних та інших заходів.

Висновки та пропозиції. Аналіз впливу підприємств на збереження біологічної різноманітності в умовах приватної власності на землю сільськогосподар-

ського призначення дає підстави для таких висновків і рекомендацій.

1. Збереження біологічної різноманітності природи є однією з основних ланок, яка забезпечує біологічні умови життя людини. Виробнича діяльність людини, особливо в умовах ринкової економіки, у XX і XXI століттях уже призвела нашу планету до межі, за якою буде здійснюватися зворотній відлік часу життя людини на землі. Глобальне потепління, забруднення навколишнього середовища, нестача чистої сільськогосподарської продукції та чистої питної води та ін. планетарні проблеми свідчать про те, що виробнича діяльність людини уже не розширює, а скорочує придатний для проживання людини життєвий простір.

2. На сучасному етапі недостатньо глибоко вивчено вплив трансформації відносин власності на землю сільськогосподарського призначення. Підняття сільського господарства пов'язується тільки з фінансовими чинниками, які мають бути утворені шляхом введення земель сільськогосподарського призначення у товарний обіг. Повністю ігнорується негативний вплив приватної власності у сільському господарстві на онтогенез.

3. Онтогенез (від грец. *οντογένεση*: *ον* — буття й *γένεση* — походження, народження). Це індивідуальний розвиток організму з моменту зародження до природної смерті, сукупність послідовних морфологічних, фізіологічних і біохімічних перетворень, що зазнає організм від моменту його зародження до кінця життя. Онтогенез включає зростання, тобто збільшення маси тіла, його розмірів, диференціювання.

4. Уведення приватної власності на землю сільськогосподарського призначення без адекватного формування механізмів контролю за діяльністю сільськогосподарських підприємств призвело до порушення життєвих циклів онтогенезу, а в деяких місцях – до його повного зупинення.

5. Об'єктивне та повне врахування усіх чинників, які впливають на онтогенез в усіх сферах біологічного розмаїття, можливе тільки при застосуванні універсальної методики формування сучасних агроекологічних програм, яка включає такі етапи: методологічний етап; аналітичний етап; етап формування мети; прогнозування бажаних та можливих результатів; інвентаризація ресурсів, які є, та виявлення ресурсів, які потрібні; встановлення повноважень та відповідальності суб'єктів, які беруть участь у даному процесі; характеристика рушійних сил; розробка стратегії й тактики досягнення бажаних результатів; формування механізму гарантій досягнення запланованих цілей; розробка методики оцінки ефективності отримання запланованих результатів.

6. Стратегією на XXI століття в Україні має бути повернення земель сільськогосподарського призначення до державної власності. Основним суб'єктом, який має право купувати землю, має бути держава із гарантованими механізмами контролю інститутів громадянського суспільства за станом цього процесу. Сьогодні питання стоїть так: вільний продаж земель сільськогосподарського призначення призведе у XXI столітті до втрати території держави. Україна як незалежна держава зникне з політичної карти планети. Крім того, відсутні механізми гарантування процесів онтогенезу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: навч. посіб. – К.: НАДУ, 2008. – 300 с.

2. Онтогенез — Вікіпедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу uk.wikipedia.org/wiki.
3. Большая Советская Энциклопедия. Третье издание. 1969-1978.т. 22.
4. Життєвий цикл — Вікіпедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу uk.wikipedia.org/wiki.

УДК 634. 017

АНАЛІЗ ТАКСОНОМІЧНОГО СКЛАДУ ДЕРЕВНИХ ТА КУЩОВИХ РОСЛИН ПАРКОВОЇ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ФЕДОРЧУК М.І. – д.с.-г.н., професор, Херсонський державний аграрний університет,
ВІТЕНКО В.А. – к.б.н., Уманський національний університет садівництва,
МРИНСЬКИЙ І.М. – к.с.-г.н., доцент,
ОНИЩЕНКО С.О. – к.с.-г.н., доцент,
БОЙКО Н.В. – к.с.-г.н., доцент,
КОТОВСЬКА Ю.С. – аспірант, Херсонський державний аграрний університет.

Постановка проблеми. Видовий склад деревних та кущових рослин більшості населених пунктів України формується впродовж кількох століть. Асортимент рослин, які використовуються для озеленення даних територій складається з великої кількості видів, форм, сортів, однак в більшості випадків він є обмеженим, в зв'язку з впливом різноманітних факторів [1].

На формування таксономічного складу деревних та кущових насаджень парків та лісопарків нашої країни суттєво впливають такі чинники: ґрунтово-кліматичні умови місця розташування цих об'єктів; наявність близько розташованих розсадників і їхнього асортименту рослин та функціональне використання даного об'єкта.

В міських умовах зелені насадження виконують важливі санітарно-гігієнічні функції, проте вони являються динамічною системою, котра змінюється в часі і просторі. В зв'язку з цим, на сучасному етапі розвитку садово-паркового будівництва важливим і актуальним завданням є вивчення стану цих насаджень [2].

Мета роботи – аналіз таксономічного складу деревних та кущових рослин, які зростають на парковій території Херсонського державного аграрного університету (ХДАУ).

Завдання і методика досліджень. Визначення таксономічного складу деревних рослин проводили за С.Я. Колесніковим [2] та С.В. Заячуком [3].

Результати досліджень. На парковій території Херсонського державного аграрного університету росте велика кількість деревних та кущових рослин, серед яких зустрічаються цінні декоративні рослини.

Ділянка площею біля 2,4 га, на якій росте переважно дуб звичайний (*Quercus robur* L.) вважається найбільш цінною на даній території. Первинною метою створення цього лісового масиву був пошук найбільш доцільних способів